

[Ärende-id: 20200014, Nordens gröna bälte]

Slutrapport- GREI (Grön utbildning i entreprenörskap och innovation)

[150515-181115]

Sammendrag/Sammanfattning

Grön utbildning i entreprenörskap och innovation (GREI) är ett Interregprojekt. De ingående parterna har varit naturbruksskolor i Norge (Maere och Skjetlein) och Sverige (Torsta och Nordvik) samt Nord universitet. Det är ett pedagogiskt samverkansprojekt där syftet är att stimulera elevernas entreprenöriella förmågor för att på så sätt få en ökad livskraft inom de gröna näringarna. Exempel på dessa förmågor är kreativitet, problemlösning och kritiskt tänkande.

Många av de yrken och sysselsättningar våra ungdomar kommer att arbeta med i sitt yrkesverksamma liv kan vara något vi ännu inte ens har hört talas om. Det är därför viktigt att inspirera eleverna till att se möjligheterna i de resurser som finns inom de gröna näringarna och genom sina entreprenöriella förmågor kunna ta tillvara på möjligheterna. Målet med projektet är att elever ska bli bättre rustade att möta dessa nya utmaningar.

För att nå detta mål har projektet anordnat lärarutbildning med inriktning mot entreprenöriellt lärande på de fyra naturbruksgymnasierna. Första halvan av utbildningen genomfördes av Nord universitet och den andra delen av Umeå universitet. Utbildningarna gav tillsammans 15 högskolepoäng. Lärarna upplevde att de fick nyttiga verktyg till att bli bättre pedagoger och de uppskattade speciellt möjligheten att utbyta erfarenheter med lärare från andra naturbruksskolor.

Projektet har bland annat planerats genom nätverksträffar, dessa träffar har anlagts på de olika naturbruksskolorna. Projektdeltagarna (lärarna) har planerat kommande aktiviteter och utbytt erfarenheter med varandra. Det har visat sig ge mycket bara av att åka och studera hur en annan skola har lagt upp sin verksamhet. En återkommande aktivitet var att anordna "Grundercamp". Detta har gett eleverna möjlighet att lära av varandra och av företagare inom de gröna näringarna i varandras länder. Lärargruppen har dessutom gjort en studieresa till ett utomnordiskt land, till resurscentret Valnalon i norra Spanien.

Deltagarna har dessutom varit på två olika jordbruksmässor. "Farmari" i Seinäjoki, Finland 14-17 juni 2017 där elever och lärare från Torsta och Nordvik deltog. Den norska sidan var osäker på ekonomin och kunde därför inte delta. Hösten 2018 lyckades vi få med deltagare från alla skolor. Det var 59 personer som åkte på Elmia Lantbruk i Jönköping den 24-26 oktober 2018.

Alla de inblandade parterna har fått stor behållning av projektet. Projektet har bidragit till ett bättre samarbete mellan lärare inom samma skola. De lärare som gått utbildning har fått fler kollegor att utbyta erfarenheter med. Nord universitet har en helt ny kurs med inriktningen entreprenöriellt lärande. Torsta har ett utarbetat koncept för att genomföra studieresor över gränsen.

Summary

“Green education in entrepreneurship and innovation” is an Interreg project. The participants of the project are secondary agriculture and forest schools in Norway (Maere and Skjetlein) and in Sweden (Torsta and Nordvik) and also Nord University. The project is a pedagogical cooperation project, with the purpose to stimulate the entrepreneurial skills of the pupils in order to get higher liability in agricultural and forest business. Examples of entrepreneurial skills are creativity, problem solving and critical thinking.

Many of the occupations and employment our pupils will work with may be something we haven't even heard of yet. This is the reason why it is very important to inspire the pupils to see the potential of resources inside the agriculture and forest sector and through their entrepreneurial skill be able to use the opportunities. The aim of this project is to prepare pupils for these challenges.

The project has organized entrepreneurial learning courses for teachers. The first part of this education was performed by Nord University and the second part was performed by Umeå University. The courses gave 15 hp altogether. The teachers experiences that they got some useful tools to be better teachers and they really appreciated the opportunities to exchange experiences with teachers from other secondary agriculture and forest schools.

The project was planned through network meetings, these meetings have been placed on the different secondary schools. These meetings have been used to schedule activities and exchanging teaching experiences with each other. It was very valuable to study how other education environments have planned their education. The activity “Grundercamp” was repeated three times during the project. This activity gave the pupils opportunities to learn from each other and form entrepreneurs from the green sector in the different countries. The group of teachers have done a study trip to a European country, to the resource centre Valnalon in northern Spain.

The project has been to two agricultural fairs. It was “ Farmari” Seinäjoki, Finland, 14-17 June 2017. Pupils and teachers from Torsta and Nordvik attended on this trip, the Norwegian side of the project had some uncertainty about the financing and could not participate. The second fair was “Elmia lantbruk”, Jönköping, Sweden, 24-26 October 2018, on this trip we managed to gather pupils and teachers from all four schools and we were 59 persons altogether.

All the parts involved have got a lot from this project. The project has contributed to a better cooperation between teachers on the same school. The teachers that attended the education have gained more colleagues to exchange experiences with. Nord University have a new course in entrepreneurial learning. Torsta has a proven concept to do study trips over the border.

Bakgrund

Nord universitet (fd Högskolan i Nord Trøndelag) och Torsta AB har mångårig erfarenhet av att samarbeta i Interregprojekt. Förprojektet GRENI – grönt entreprenörskap och innovationssystem, drevs under 2013- 2014 vilket utmynnade i GREI- projektet.

Många av de yrken och sysselsättningar som dagens ungdomar kommer att arbeta med är förmodligen saker som vi ännu inte ens har hört talas om. Det är därför viktigt att inspirera ungdomarna till att se möjligheterna i naturbrukets resurser. Enligt den senaste gymnasiereformen GY11¹ samt norsk motsvarigheten "Kunnskapsløftet", står det uttryckligen att *"skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta nya idéer i handling och att lösa problem. Eleverna ska i skolan få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande."* Det står vidare att *"entreprenöriella förmågor är värdefulla för arbetslivet, samhällslivet och vidare studier."* Undervisningen av eleverna bör alltså ske på ett sätt som utvecklar elevernas entreprenöriella förmågor, såsom;

- Självförtroende
- Självkänedom
- Kreativitet & engagemang
- Handlingskraft
- Samarbets- och kommunikationsförmåga
- Problemlösning och kritiskt tänkande

Det som utmärker det entreprenöriella lärandet i praktiken är att eleverna ska arbeta i grupp (de övar då samarbets- och kommunikationsförmåga), den ska innefatta fler än ett ämne (problemlösning och kritiskt tänkande), den ska bedrivas av fler än en lärare samt att det ska finnas en koppling till verkligheten utanför skolan (kreativitet och engagemang), tex en yttre beställare.

Läraryrket är av tradition ett ganska ensamt yrke, läraren bedriver sin undervisning som den vet fungerar. Det krävs en stor ansträngning att ändra sitt undervisningssätt, även om man vet att det ger en effektivare inlärning. Genom att tänka utanför boxen, att utmana sig själv och sina elever till att tänka nytt kan ny kunskap uppnås. För att få energi till detta behövs stöd från ledning, kollegor (som vill samma sak) samt fortbildning inom området entreprenöriellt lärande. Genom detta projekt har det ansökts om resurser för att arbeta med dessa frågor på de fyra gymnasieskolorna Torsta, Nordvik, Skjetlein och Maere.

¹ Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011. Skolverket, Edita 2011

Mål, resultat och förväntade effekter

Mål

I beslutet var mål och syfte formulerat enligt följande:

Projektet vil gjennomføre aktiviteter som styrke parternas kompetens innen innovasjon og entreprenørskap for att de gjennom sine utdanningsløp bidrar til rekruttering av innovative og handlingsorienterte næringsaktører. Dette vil på sikt hjelpe företagare och stödja unga att utveckla sitt entreprenörskap och därmed kan fler företag skapas. Vi vil også jobbe med å styrke samarbeide mellom utviklingsavdeling og elever/studenter i skolene på Mære, Skjetlein, Torsta, Nordvik og HiNT.

Genom projektets aktiviteter såsom nätverksträffar, lärarutbildning, "Grundercamp" samt studieresor har vi uppnått detta övergripandesyfte/mål.

Resultat

De lärare som arbetar på de fyra naturbruksskolorna har lärt känna varandra och har haft stort utbyte av varandra under projektets gång. De tre studieresorna har varit mycket givande och inspirerande. På det slutseminarium vi hade i Åre, 29:e januari 2018, konstaterades att det inte finns energi och resurser till att söka finansiering för fortsatta projekt just nu. Vi upplever dock att vi har lärt känna varandra djupare och att det inte finns någon tvekan i ta kontakt med varandra för att utbyta erfarenheter även efter projektets slut. Vi anser med andra ord att vi har styrkt samarbetet mellan parterna i projektet enligt det syfte/mål som beskrivs ovan.

Figur 1: Vigdis och Ulf genomför en övningslektion tillsammans

"Grundercamp" är en tävling i entreprenörskap där eleverna får ett dygn på sig att ta fram en nyskapande idé, skriva en affärsplan samt göra en modell av sin idé. Denna övning innebar att naturbrukselever från Sverige och Norge träffades och utbytte erfarenheter med varandra. "Grundercamp" är ett arbetssätt som vi inte har för vana att använda på den svenska sidan av projektet. Det är dock ett bra sätt att stärka lärarnas/elevernas kompetens angående innovation och entreprenörskap. Detta kan i förlängningen leda till att eleverna på sikt blir innovativa och handlingsorienterade näringslivsaktörer. Detta har alltså varit en bra aktivitet för att uppfylla detta övergripande syfte/mål för projektet.

I utvärderingarna framgår det att de flesta av eleverna var mycket nöjda. På frågan om vad som varit bra svarade några elever: "roliga människor och ett varmt välkomnande och att det var bra att få se skolan i Norge", "grupparbete, kommunicera, träffa nya människor i ett nytt land", "norskarna", "Å samarbeide, vare effektiv og se muligheter".

På frågan vad som kan göras bättre svarade några: "Blanda skolor från olika ställen och samarbeta", "Mer samarbeid på tvers av skolene, Ha projektgrupper med flere fra andre skoler for og ikke bare vare med de vanlige".

En reflektion är att en del elever efterfrågade mer utbyte mellan skolorna och att vi utan problem verkar kunna blanda elever från Sverige och Norge. Detta har förändrats under projektets gång. Första gången eleverna från Sverige var över till Norge kändes eleverna livrädda för att vara tvungna att prata med någon norsk elev. Det är dock osäkert om vi kan ta åt oss äran av detta helt och hållet, en förklaring på attitydförändringen på den svenska sidan kan vara att TV serien SKAM började sändas i Sverige (under år 2016), och att den har varit mycket populär hos svenska ungdomar.

Effekter av projektet

Projektet har spridit kunskap om entreprenöriellt lärande inom våra organisationer. När projektet började föreslog ledningen på en av skolorna att vi skulle använda oss av de lärare som undervisar i entreprenörskap eftersom endast dessa var berörda. Nu i slutfasen av projektet har samma ledning avsatt två hela studiedagar och ägnat dem åt entreprenöriellt lärande. Alla lärare var nu inbjudna, vilket tyder på att ledningen var införstådd med att detta arbetssätt går att tillämpa i alla ämnen. Entreprenöriellt lärande är inte lösningen på alla problem. Arbetssättet kan och ska användas i kurser där det passar in. Nyckeln till det entreprenöriella arbetssättet är att undervisningen på något sätt ska vara kopplad till verkligheten utanför skolan. Det tar tid att ändra pedagogisk grundidé då det kan innebära att lärarna eventuellt måste ändra sitt sätt att tänka. På Torsta har intresset för de pedagogiska frågorna ökat bland hela personalen. De som arbetar som handledare/instruktörer i de praktiska momenten; djurskötsel, traktorkörning, skogsskötsel etc, har uttryckt intresse för pedagogisk fortbildning. Under hösten har Torsta därför startat en utbildningsinsats för alla instruktörer. Målet är att göra detta ska vara genomfört under våren 2019.

Vi har under projektets gång fått fler sökande till utbildningarna. På Torsta har antalet ökat stadigt de fyra senaste åren, från 23 sökande, hösten 2014 till 41 sökande hösten 2018. Motsvarande siffror för Nordviksskolan är en ökning från 18-20 sökande hösten 2014 till 28 sökande hösten 2018. Vet dock inte om denna ökning kan tillskrivas just vårt projekt men det är i alla fall ett bra resultat. På norsk side har det vært en økning i antall søkere til naturbruksskolene i Trøndelag de siste tre årene.

När det gäller kontakt mellan elever och företagare, har det varit svårt att få till någon kontinuitet. Det är lätt att lärare och elever är i sin lilla bubbla och även om eleverna får träffa företagare så har de svårt att ta plats, eller som en av eleverna från Elmia –resan uttryckte det -*En sak som jag tror jag fått med mig var nog (våga fråga). Alltså med olika montrar.*

Det finns alltså en stor tröskel i att bara våga fråga.

Nordvik har sedan förut ett framgångsrikt koncept för Ung Företagsamhet (UF). GREI –projektets utbildningar och lärarträffar har betytt mycket för lärarna då det har gett uppmuntran och kraft för att fortsätta jobba vidare med detta arbetssätt.

Prosjektorganisasjon

Prosjektet har organiserats genom projektledarmöten, nätverksträffar på de olika skolorna samt kommunikation via epost och telefon. En fördel vi har haft på den svenska sidan är att projektledaren har suttit på Torsta, det har då varit relativt lätt att locka med lärare och elever på aktiviteter. Den norska projektledaren har suttit på Nord universitet i Steinkjer vilket är en bit ifrån de båda gymnasieskolorna i Norge. Det har gjort att det varit svårare att få med dessa gymnasieskolor på aktiviteter. En fördel att ha projektledaren på Nord universitet har istället varit att det var möjligt att involvera högskolestudenter i projektet. Projektet har bytt norsk projektledare ett antal gånger. Dessa har haft olika erfarenheter och styrkor att bidra med. Sonja Ekker var projektledare maj 2015 till juni 2017. Hon lade ner mycket arbete med att få till den första delen av pedagogikutbildningen som Nord universitet var huvudman för. Då detta var en helt ny kurs drog detta mycket resurser. Gunnar Aunsmo var projektledare hösten 2017, han arbetade mycket med att få till företagskontakter inför den Grundercamp/seminarium som genomfördes på Skjetlein hösten 2017. Geir Naess tog över projektledarskapet 2018, han har under den senare delen av projektet involverat sina studenter i projektets aktiviteter.

Indikatorer

Vi har haft en mängd aktiviteter där elever, lärare och företagare har träffats. I tabell 1 redovisas antal personer som deltagit i aktiviteter samt det mål som sattes i projektbeslutet. Här syns att vi med råge uppfyllt aktivitetsindikatorerna.

Tabell 1: Projektets aktivitetsindikator

	Mål enligt projektbeslut	Utfall i projektet
Antal personer i gemensamma initiativ för lokal sysselsättning och gemensam utbildning	250	360

Grenseoverskridende merverdi

Utnyttjande av kritisk massa

På den svenska sidan är lärare och skollledning hårdare styrda av kursmål och inrapporteringstider för varje enskild kurs vilket gör att det är svårt att med kort varsel få in nya moment (såsom problemlösning från verkligheten). Detta problem finns inte alls på den norska sidan då de har en mer fri kursplan, men så har de också kommit längre när det gäller att arbeta projektbaserat och med entreprenöriellt lärande.

När det gäller UF- företagande så har vi på den svenska sidan upplevt att UF har en relativt stelbent modell för hur ett UF-företagande ska bedrivas. På naturbruksskolor har företagsidéerna ofta en koppling till växtsäsongen och det har då varit svårt för våra elever att följa den plan som UF har satt upp. Vidare så upptar UFs aktiviteter upp en stor del av den tid som är avsatt för kursen Entreprenörskap. Men UFs modell täcker inte in alla de kursmål som ska ingå i kursen, detta gör att det är svårt för oss att vara med helt fullt ut på UFs koncept då det inte kommer att ge eleverna ett godkänt betyg i kursen Entreprenörskap. På den norska sidan går samarbetet med Ungt Entreprenörskap (UE) mycket bra, en förklaring till detta kan vara att det norska systemet är mer flexibelt än det svenska systemet.

Överbryggande av gränshinder

En av våra svenska elever (Hampus Lilleby) har haft sin praktik i Norge, hos Julseth Östre i Hell under perioden 3-14:e september 2018. Detta innebär också att svenska lärare har erfarenhet av att ha elever på praktik i Norge. Det har blivit mindre dramatiskt att ta sig över gränsen vilket till viss del kan bero på detta projekt. Språkbarriären kan vara ett hinder, men efter en av våra elever uttryckte sig så verkar den inte vara så begränsande, *"Til en viss grad, ikke så ille at jeg trenger engelsk"*.

Juridiska, administrativa, fysiska eller upplevda gränshinder

Hela vår pedagogikutbildning hade ett tydligt mervärde av att ha deltagare, lärare och litteratur från både Sverige och Norge. En direkt effekt av vår första träff på lärarutbildningen var att Ingrid Norberg Olsson (Nordviksskolan) och Ove Jon Harald Pedersen (Nord universitet) träffades och pratade om möjligheterna att skriva en forskningsartikel tillsammans, utifrån det arbete Ingrid har gjort på Nordvik.

För Nord universitet har det varit ett stort gränsöverskridande mervärde att kunnat göra studieresor för att studera lantbrukets förutsättningar på båda sidor av gränsen. I husdjurskurserna kunde studenter från Norge ta del av etablerad teknik såsom produktion av solel och biogas på gård, rationell drift av kött djur, gårdsförädling av mjölk, grupphållning av hästar i "active stable" etc. Det mångåriga samarbetet mellan Torsta och Nord universitet har dessutom öppnat för möjligheterna till utbyte av arbetskraft, då en av våra lärare på Torsta har fått jobberbjudande från Nord universitet. I en rundvandring på Torsta blev Vigdis från Skjetlein varse om att Torsta har skotarsimulatorer som elever och lärare från Skjetlein kan få tillgång till.

En annan indirekt effekt av projektet är att resurscentret Eldrimner i Jämtland har påbörjat ett samarbete med Asturien i norra Spanien. Detta är ett resultat av att Ivar Diego från Valnalon fick en rundvandring på Eldrimner, vilket har gett möjlighet för Eldrimner att anordna en studieresa till norra Spanien våren 2019.

De horisontella kriterierna

På den återkommande aktiviteten "Grundercamp" har vi haft flera aktiviteter som har gått ut på att eleverna ska utveckla aktiviteter och varor på en befintlig gård. I denna övning är hållbarhet och miljöpåverkan en del av bedömningskriterierna. Att eleverna återkommande får arbeta med aktiviteter som miljöpåverkan är en viktig del i en hållbar utveckling. En annan uppgift var att eleverna skulle ta fram råvaror för mat passande till persiska högtider. Fadi Najjar från Krokoms internationella vänförening berättade om de muslimska högtiderna, "Ramadan inkl. Eid Al Feter" samt "Eid Al Adha". Detta var en bra aktivitet som gav eleverna en inblick i dessa högtider. Mer kunskap om andra människors traditioner ger en större möjlighet till ökad mångfald och integration.

Figur 2: Modell av företagsidé

Informasjon og kommunikasjon

Generell information om projektet finns på Torstas hemsida samt aktiviteterna i hemsidans nyhetsflöde (Grundercamp, 19-20 september 2016). Bilder från aktiviteter har lagts ut på Torstas Facebook/Instagramkonto. Vi har informerat om projektet på GRENI2-aktiviteten "Grön eftermiddag" den 8:e april 2016, informationsdagen "Mitt Europa" den 10:e maj 2017 samt på Jämtlands skogs och lantbruksmässa den 6:e oktober 2018. Vi har försökt få lokaltidningarna att skriva reportage om våra aktiviteter genom att skicka ut pressmeddelanden om de olika aktiviteterna. Detta har resulterat i fem lokaltidningsreportage och två reportage i skoltidningar. Vi har tagit fram tygkassar med Interreglogga och texten GREI, dessa användes för att paketera böckerna som hörde till lärarutbildningen. En folder, en skrivbok och en mobilskalsficka har också tryckts upp och används som gåvor vid företagsbesök. Texten "Europeiska regionala utvecklingsfonden" finns med på alla dessa trycksaker.

Figur 3: Tygkasse, folder och skrivbok

Forankring av prosjektets resultat og effekter

Under projektets senare del (från juni 2017 och framåt) har de lärare på Torsta som gått GREIs utbildningen (6-7 st) haft regelbundna samverkansträffar. Syftet med dessa träffar har varit att bibehålla nätverket, att utbyta pedagogiska erfarenheter samt att undersöka möjligheten för ämnesöverskridande projekt. Detta har resulterat i en mindre lärargrupp har genomfört undervisningsmoment som innefattar fler än ett ämne, fler än en lärare samt en koppling till verkligheten. Det har genomförts studiedagar med fokus på entreprenöriellt lärande på Torsta i augusti 2018. Detta tyder på att ledningen på skolan har blivit positivt inställd till detta arbetssätt. En av lärarna på Skjetlein har fortbildat sig vidare och arbetar nu på en masteruppsats inom ämnet entreprenöriellt lärande. Intresset för pedagogisk fortbildning har även smittat av sig på Torstas instruktörer/handledare. De har under hösten 2018 genomfört skolverkets "APL handledarutbildning" som ett första steg mot mer pedagogisk handledning.

På Nordvik har en lärare ofta flera ämnen, detta blir då mer naturligt att samläsa flera kurser. De har sedan förut ett bra system för projekt som är kopplade mot verkligheten. Projektet har gett dem energi till att fortsätta att arbeta med entreprenöriellt lärande. Maere och Skjetlein har inte budgeterat så mycket tid för arbete i projektet. Men de har sedan förut välutvecklade system för att driva projekt tvärvetenskapligt och mot en yttre aktör.

Nord universitet (fd Hint) har under projektets gång hälsat på Torsta och Jämtland med studentgrupper för att ta del av erfarenheter i Sverige. Det är mycket troligt att detta utbyte fortsätter även efter projektets slut vilket då blir ett konkret sätt att utbyta erfarenheter och samverka även i framtiden.

GREI-projektet har främst samarbetat med GRENI 2- projektet, vi har haft med representanter på aktiviteter såsom "Grön eftermiddag" samt "Smakebiter på grønt entreprenørskap i Trøndelag"

Torsta har fått stor behållning av projektet; kommit igång med samarbete mellan lärare, nya tankar kring pedagogiska metoder samt elever som samarbetar. Nord universitet har fått möjlighet att utveckla en helt ny kurs inom entreprenöriellt lärande. De har vidare utarbetat ett koncept för att ta tillvara det gränsöverskridande mervärdet i att åka till Sverige för att titta på svenskt lantbruk. Elever från Sverige har varit i Norge och förundrat sig över att det inte är gratis skollunch i Norge. Och att man äter annan mat än i Sverige (flötgröt och spekemat). De norska eleverna har varit i Sverige och varit imponerade av hur mycket och ofta man äter i Sverige och att lösvidtsgodiset är så billigt.

Den kvarvarande effekten av projektet är nog störst på Torsta, detta beror nog på att man har budgeterat mest resurser i projektet.

Aktiviteter og økonomi

På norsk side ble det søkt om en endring i budsjettet ved å omdisponere midler til økte reiseutgifter, og dette ble innvilget (jfr. tabellen under). Bakgrunnen for dette var et ønske om å involvere studenter ved Nord universitet i prosjektet gjennom aktivitet 6: Sammanføra elever/studenter och foretagare. Dette ble svært godt mottatt blant studentene. Studieturene har bidratt til å øke forståelsen for hvordan rammevilkårene endrer hvilke valg som gjøres i landbruksforetak henholdsvis i Sverige og Norge. Dette vi forhåpentlig bidra til respekten over landegrensene og øke nysgjerrigheten for å se utenfor eget land i jakten på nye driftsmåter og tilpasninger.

Godkjent revidert budsjett:

Budsjettpost	Opprinnelig budsjett	Revidert budsjett
Eget personale	662 400	540 500
Eksterne tjenester	210 000	216 536
Kontor og administrasjon	100 000	90 000
Reiseutgifter	330 000	455 364
Eksternt off. direktefinansierte kostnader	500 000	500 000
SUM	1 802 400	1 802 400

På Svensk sida har vi gjort en omfördelning i budget, som innebär att personalkostnader minskar med 18 400 EUR och schablonkostnaden minskar med 2 575 EUR, extern sakkunskap och externa tjänster ökar med 20 975 EUR. Totalbudgeten förändras inte. Bakgrund till omfördelning av budget är, lärarytutbildningen i entreprenöriellt lärande kunde inte genomföras med egna resurser utan genomfördes av Umeå Universitet.

Tabell 2: Kostnadsbudget Sverige (totalt för projektiden)

	Budget EUR	Akkumulerat per 181115
Personal	233 627	233 762,93
Extern sakkunskap och externa tjänster	56 902	47 819,06
Resor och logi	48 799	48 739,26
Schablonkostnader	32 816	33 928,11
Avgår projektintäkter	-2 145	-926,97
Privat bidrag i annat än pengar	16 087	16 832
Summa totala kostnader	386 086	380 154,39

Forslag og ideer

En framgångsfaktor i detta projekt har varit att lärarkollegor mötts och utbytt erfarenheter med varandra och att samma kollegor har träffats flera gånger under de tre åren. Det har funnits en **kontinuitet** som har varit mycket givande.

En motsvarande satsning på eleverna kunde ha varit givande för dem i form av erfarenhet och kamratskap. Med kontinuitet som ledord skulle vi alltså istället ha arbetat med samma klasser under de tre projektåren. Eleverna skulle då ha lättare att knyta an till varandra, då de vet att de kommer att träffas igen. Vi skulle även ha knutit till oss ett antal företagare som vi skulle ha nyttjat under alla tre åren, då samma resonemang gäller här.

I samband med den sista "Grundercamp" hade vi ett seminarium där företagare föreläste om tekniska innovationer inom lantbruket. Detta genomfördes efter själva grundercampen, det slog oss då att vi skulle ha använt företagare på alla "Grundercamp". Det uppfyllde verkligen målet om att ha en yttre aktör. Vi skulle ha använt detta istället för att hitta på fiktiva uppdrag som eleverna skulle arbeta med. Den sista gemensamma aktiviteten var att vi åkte på Elmia lantbruk tillsammans, det blev en mycket stor grupp, totalt 59 personer. Så här i efterhand framgår att det hade varit bättre att åka med en mindre grupp. I tidigare GREI-aktiviteter har vi haft ca 8 elever från varje skola, vi har träffats och haft ett bra utbyte med varandra. Nu kändes det som det var alldeles för stor grupp, jag tror att eleverna hade svårt att få grepp om gruppen (lista ut vilka som var med oss och vilka som inte var med oss). Vår idé om att de skulle ha utbyte av att bo med varandra på vandrarhemmet fungerade alltså inte, för gruppen var för stor. Vi skulle ha låtit eleverna ansöka om att få komma med på denna resa och motivera varför just de skulle fått åka med. Vi skulle ha varit en mindre grupp och projektpengarna skulle ha räckt till för att betala mat, så var inte fallet nu utan eleverna fick således betala mat (utom frukost) vilket de var missnöjda med. Att göra detta urval av elever skulle dock ha tagit en del resurser i anspråk. I början av projektet diskuterades möjligheten till denna studieresa, ett förslag från Norge var då att åka med en mindre grupp och att eleverna själva fick lägga till pengar för resan. Detta fungerar dock inte med de svenska bestämmelserna att utbildning ska vara gratis. Den utvärdering som gjordes av resan till Elmia-mässan bekräftar i stort sett detta.

Figur 4: Gruppbild från Elmiareisan 26:e oktober 2018

Tillkännagivelser

Stort tack till Jorunn Grande och Anna Beck Friis som skrev ihop projektet, till Mikael von Essen som varit en god samarbetspartner under arbetets gång. Samt alla elever och lärare på de fyra skolorna.

Undertecknad försäkrar att:
uppgifter som lämnas i rapporten, inklusive bilagor/vedlägg, är riktiga och att eventuella kopior av handlingar som bifogats rapporten stämmer överens med originalen.

Samtidigt medges att:
all personinformation som finns i rapporten får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial. Övrig information om att projektet fått stöd, om projektets aktiviteter, resultat, kostnader m.m. samt att hela eller delar av läges- och slutrapporter får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial.

Datum	Ort	Datum	Sted
Organisation		Organisasjon	
Svensk projektansvarig kontaktperson eller projektledaren ²		Norsk prosjektansvarig kontaktperson eller prosjektleder ²	
Namnförtydligande		Navn i blokkbokstaver	